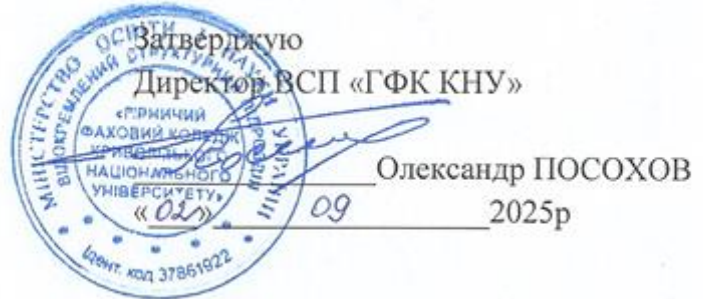

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГІРНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
КРИВОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

**ПРОГРАМА
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ**

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітньо-професійна програма	Економіка підприємства

Розглянуто і схвалено на
засіданні циклової комісії
економічних дисциплін
Протокол № 1 від 29.08.2025р.
Голова циклової комісії Катерина КЛИМЕНКО

Кривий Ріг 2025

Зміст

Передмова	3
Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти	4
Програма навчальної дисципліни «Планування та організація діяльності підприємства»	7
Програма навчальної дисципліни «Економічний аналіз»	10
Програма навчальної дисципліни «Економіка і нормування праці»	15
Програма навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології на підприємстві»	18
Програма навчальної дисципліни «Управління витратами»	22

Передмова

Метою кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 051 Економіка для фахового молодшого бакалавра є перевірка теоретичної, компетентнісної та практичної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти; демонстрація знань за спеціальністю, навичок практичного застосування теоретичних знань, отриманих за час навчання через систематизацію й аналіз цих знань; демонстрація здатності методичного і практичного вирішення поставлених перед здобувачем конкретних завдань.

Кваліфікаційний іспит повинен визначати рівень засвоєння здобувачами освіти знань відповідно до вимог стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 051 Економіка.

Завдання кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 051 Економіка для фахового молодшого бакалавра полягає у перевірці рівня сформованості таких компетентностей:

СК 1. Здатність ідентифікувати інформацію та усвідомлювати проблеми предметної області, базові засади функціонування сучасної економіки.

СК 2. Здатність обирати й застосовувати положення нормативно-правових актів для якісного виконання завдань та обов'язків професійної діяльності.

СК 3. Здатність на основі типової методики і знань, розраховувати економічні і соціально-економічні показники суб'єктів господарювання.

СК 4. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання.

СК 5. Здатність планувати діяльність суб'єктів господарювання в умовах мінливого середовища.

СК 6. Здатність вирішувати професійні завдання з організації діяльності окремих підрозділів суб'єктів господарювання.

СК 7. Здатність виконувати завдання, пов'язані з функціонуванням системи управління суб'єктів господарювання.

СК 8. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів.

СК 9. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів господарювання.

СК 10. Здатність виявляти проблеми і пропонувати шляхи їх розв'язання під час аналізу конкретних ситуацій економічного характеру.

СК11. Здатність застосовувати математичні методи та методи природничих наук для розв'язання типових задач предметної області.

Кваліфікаційний іспит для здобувачів фахової передвищої освіти проводиться після завершення теоретичного навчання та практичної

підготовки. Терміни проведення кваліфікаційного іспиту визначаються графіком освітнього процесу.

До складання кваліфікаційного іспиту допускаються здобувачі фахової передвищої освіти, які виконали усі вимоги навчального плану і освітньо-професійної програми підготовки.

Кваліфікаційний іспит проводиться як комплексна перевірка знань здобувачів освіти з навчальних дисциплін:

1. Планування та організація діяльності підприємства
2. Економічний аналіз
3. Економіка і нормування праці
4. Управління витратами
5. Інформаційні системи і технології на підприємстві.

У виняткових випадках, передбачених законодавством України (під час дії правового режиму воєнного стану в Україні, карантинних заходів на всій території України чи окремих її частинах, тощо) атестація може проводитись у дистанційному режимі з використанням технологій дистанційного навчання через мережу Інтернет засобами системи управління навчанням або інших інструментів синхронної чи асинхронної комунікації, зокрема систем проведення відеоконференцій, із забезпеченням надійної ідентифікації здобувачів освіти та не допущення проявів академічної доброчесності, зокрема плагіату тощо.

Кожен учасник освітнього процесу в системі фахової передвищої освіти зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Забезпечення академічної доброчесності в системі фахової передвищої освіти здійснюється відповідно до статті 42 Закону України "Про освіту", ст. 26 Закону України "Про фахову передвищу освіту", з урахуванням особливостей, визначених цими Законами, Положенням про академічну доброчесність ВСП «Гірничий фаховий коледж КНУ».

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Критерії оцінювання результатів навчання під час кваліфікаційного іспиту

Відповідно до положення «Про організацію освітнього процесу у ВСП «Гірничий фаховий коледж КНУ», оцінювання результатів навчання здобувачів освіти при проведенні атестації здійснюється за 4-бальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Білету до кваліфікаційного іспиту складаються з:

- теоретичної частини (55 тестових завдань);
- практичної частини (розв'язання комплексного практичного завдання).

За виконання тестових завдань і комплексного практичного завдання виставляється єдина оцінка.

Критерії оцінювання знань, вмінь і навичок здобувачів освіти під час кваліфікаційного іспиту встановлюються окремо для теоретичної частини (тестовий контроль) і практичної частини (комплексне практичне завдання).

Оцінювання знань, вмінь і навичок здобувачів освіти під час кваліфікаційного іспиту здійснюється за 100-бальною шкалою: для теоретичної частини максимальна кількість балів становить 55 балів, для практичної частини (комплексного практичного завдання) максимальна кількість балів становить 45 балів.

Теоретична частина передбачає виконання тестів з навчальних дисциплін: «Планування та організація діяльності підприємства», «Інформаційні системи і технології на підприємстві», «Економіка і нормування праці», «Управління витратами», «Економічний аналіз».

Оцінювання якості виконання тестових завдань здійснюється за допомогою коефіцієнту засвоєння:

$$K = N/P,$$

де N – правильно виконанні відповіді;

P – загальна кількість відповідей.

Критеріями визначення оцінок приймається:

«відмінно» - $K \geq 0,9$;

«добре» - $K = 0,74 \dots 0,89$;

«задовільно» - $K = 0,60 \dots 0,73$

«незадовільно» - $K \leq 0,59$.

Для визначення кількості балів, отриманих за теоретичну частину (тестовий контроль), коефіцієнт засвоєння множиться на максимальну кількість балів (55).

Практична частина передбачає виконання комплексного практичного завдання та застосування спеціальних компетентностей, набутих здобувачами освіти в процесі навчання зі спеціальності Економіка за освітньо-професійною програмою «Економіка підприємства».

Оцінювання якості виконання здобувачами освіти практичного завдання (розв'язання комплексної ситуаційної задачі) здійснюється за 45-бальною шкалою:

- здобувач освіти проводить всі розрахунки грамотно, чітко, послідовно; виявляє глибоке розуміння засвоєного матеріалу; демонструє вміння аналізувати економічну, фінансову та бухгалтерську звітність; виявляє вміння творчого застосування набутих теоретичних знань в процесі практичної діяльності; робить повні, змістовні узагальнення та висновки – до загальної кількості балів додається сума від 41 до 45 балів (відмінно);

- здобувач освіти добре засвоїв вивчений матеріал; виявляє вміння застосовувати його на достатньому рівні; правильно проводить розрахунки, проте допускає неточності при формулюванні термінів визначень; робить поверхневі висновки по виконаних операціях – до загальної кількості балів додається від 34 до 40 балів (добре);

- здобувач освіти виявляє середній рівень знань; не в повному обсязі володіє матеріалом; допускає помилки при проведенні розрахунків, при розв'язуванні комплексних завдань, обчисленні економічних показників; відчуває труднощі при заповненні документів; не може зробити висновків до виконаних робіт – до загальної кількості балів додається від 27 до 33 балів (задовільно);

- здобувач освіти засвоїв матеріал на поверхневому рівні, не вміє проводити розрахунки економічних показників, не розуміє методики виконання розрахунків, не вміє заповнювати фінансову та бухгалтерську звітність – до загальної кількості балів додається 0-26 балів (незадовільно).

При виставленні кінцевої кількості балів враховуються загальні вимоги до виконання екзаменаційних завдань, що забезпечують максимальну оцінку:

- 1) здатність до застосування знань, їх диференціювання, інтеграції та уніфікації аналізу фактів, подій, прогнозу результатів;
- 2) правильність та повнота рішень;
- 3) грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- 4) оформлення відповідно до чинних стандартів.

При виставленні узагальненої оцінки за комплексний іспит враховується сума балів за теоретичне і практичне завдання. На основі цього виводиться загальна кількість балів.

Загальна кількість балів переводиться Екзаменаційною комісією у загальноприйняту національну систему оцінювання знань здобувачів освіти за шкалою:

Кількість балів	За шкалою ВСП «ГФК КНУ»	За національною шкалою
86 – 100	5	Відмінно
74 – 85	4	Добре
53 – 73	3	Задовільно
52 та менше	2	Незадовільно

У виняткових випадках, передбачених законодавством України (під час дії правового режиму воєнного стану в Україні, карантинних заходів на всій території України чи окремих її частинах, тощо) атестація може проводитись у дистанційному режимі з використанням технологій дистанційного навчання через мережу Інтернет засобами системи управління навчанням або інших інструментів синхронної чи асинхронної комунікації, зокрема систем

проведення відеоконференцій, із забезпеченням надійної ідентифікації здобувачів освіти та не допущення проявів академічної недоброчесності, зокрема плагіату тощо.

Під час атестації у дистанційному режимі здобувач освіти повинен надати відповіді на 50 тестових завдань. Кожне завдання передбачає один правильний варіант відповіді. На виконання тестових завдань здобувачу відводиться 90 хвилин.

Критерії оцінювання тестових завдань:

«Відмінно» (5 балів) отримує здобувач освіти, який правильно вирішив більше, ніж 86 % із запропонованого набору тестових завдань.

«Добре» (4 бали) отримує здобувач освіти, який правильно вирішив 85–74% із запропонованого набору тестових завдань.

«Задовільно» (3 бали) балів отримує здобувач освіти, який правильно вирішив 73–53% із запропонованого набору тестових завдань.

«Незадовільно» (2 бали) отримує здобувач освіти, який правильно вирішив менше, ніж 52% із запропонованого набору тестових завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти під час кваліфікаційного іспиту у дистанційному режимі:

Кількість балів	За шкалою ВСП «ГФК КНУ»	За національною шкалою
30-26	5	Відмінно
25-22	4	Добре
21-16	3	Задовільно
15 та менше	2	Незадовільно

Навчальна програма дисципліни

«Планування та організація діяльності підприємства»

Тема 1. Сутність планування й особливості його здійснення на підприємстві

Планування, як наука. Предмет, об'єкти і методи дослідження.

Процес планування і вибір рішень, філософські концепції планування..

Планування як функція управління підприємством.

Методи та інструменти планових розрахунків.

Тема 2. Планування збуту продукції

Маркетингові дослідження як основа планування збуту продукції

Планування збуту продукції

Тема 3. Виробнича програма підприємства

Визначення та структура виробничої програми підприємства

Державний контракт і державне замовлення, як складова виробничої

програми підприємства. Планування обсягів виробництва продукції у вартісному вираженні.

Тема 4. Оперативно-календарне планування та регулювання виробництва

Зміст і завдання оперативно-календарного планування

Ритмічність виробництва

Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного та масового типів виробництва

Тема 5 Обґрунтування виробничої програми виробничою потужністю

Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, послідовність розрахунку. Методи розрахунку виробничої потужності. Визначення максимально можливого випуску продукції за наявної потужності. Система показників виробничої потужності

Тема 6. Планування матеріально-технічного забезпечення діяльності підприємства

Зміст планування МТЗ та послідовність його розробки. Планування потреби у матеріальних ресурсах. Запаси й регулювання їх розмірів. Особливості визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах в різних типах виробництва

Тема 7. Планування персоналу й оплати праці

Планування персоналу. Суть, значення продуктивності праці. Планування продуктивності праці. Планування фонду оплати праці

Тема 8. Планування витрат

Мета і завдання розробки плану собівартості продукції. Класифікація витрат та групування витрат за економічними елементами. Складання зведеного кошторису витрат на виробництво та планової (нормативної) калькуляції

Тема 9. Планування фінансів

Зміст фінансового плану. Доходи, витрати. Кредитний план. Грошові потоки

Тема 10. Організаційні основи виробництва

Поняття виробничої діяльності та її основні елементи. Сутність організації виробництва. Взаємозв'язок технології та організації виробництва

Тема 11. Виробничий процес і організаційні типи виробництва

Технологія і виробничий процес. Принципи раціональної організації виробничого процесу. Планування виробничого процесу. Організаційні типи виробництва

Тема 12. Організація виробництва в часі та просторі

Просторові зв'язки у виробничому процесі. Виробнича структура та її види. Просторове розташування підприємства. Виробничий цикл

Тема 13. Методи організації виробництва

Методологія організації виробництва

Класифікація методів виробництва

Тема 14. Організація потокового та автоматизованого виробництва

Потокове виробництво

Автоматизоване виробництво

Тема 15. Організація трудових процесів і робочих місць

Трудовий і виробничий процеси. Організація праці та її форми

Проектування організації робочих місць. Організація та обслуговування робочих місць

Тема 16. Організація обслуговування виробничого процесу

Транспортне обслуговування

Матеріальне обслуговування виробництва

Показники обсягів робіт на стадіях технічної підготовки виробництва

Тема 17. Організаційно-виробниче забезпечення

конкурентоспроможності продукції

Якість продукції (послуг). Контроль якості та випробування продукції

Міжнародні системи управління якістю продукції.

Конкурентоспроможність продукції. Міжнародні системи сертифікації

Тема 18. Комплексна підготовка виробництва нової продукції

Система створення та освоєння нової продукції

Організація науково-технічних досліджень і конструкторської підготовки виробництва. Проектно-конструкторська підготовка виробництва. Технологічна та екологічна підготовка виробництва. Організаційна підготовка виробництва й освоєння нового продукту

Рекомендовані джерела інформації

1. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств: навч. посіб./Н.І.Михалюк. – К. : Ліра-К, 2015. – 620 с.

2. Пономаренко П.І. Планування і контроль на гірничому підприємстві: навч. посіб./П.І. Пономаренко, О.М. Чоха, Т.В. Герасименко. – Д.: Національний гірничий університет, 2013. – 139 с

3. Планування діяльності підприємства: Конспект лекцій /укладач Т.В.Клименко . – Лозова: 2017. – 70 с.

4. Швайка Л. А. Планування діяльності підприємства / Л. А. Швайка. –К.: Ліра-К, 2014. – 268 с.

5. Ястремська О. М. Планування діяльності підприємства : навчальний посібник / О. М. Ястремська, К. В. Яковенко, О. О. Ястремська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 172 с

Навчальна програма дисципліни

«Економічний аналіз»

Тема 1. Історичні аспекти становлення та розвитку економічного аналізу

Зародження економічного аналізу в умовах первісної доби і стародавніх цивілізацій.

Економічний аналіз у добу Середньовіччя.

Становлення та розвиток економічного аналізу в індустріальну та постіндустріальну епохи.

Основні етапи розвитку вітчизняного економічного аналізу.

Внесок українських вчених у розвиток економічного аналізу.

Тема 2. Сутність і значення економічного аналізу

Сутність економічного аналізу та його роль в умовах перехідного періоду до ринкових умов. Основні етапи розвитку курсу «Економічний аналіз».

Предмет, зміст, завдання та основні категорії економічного аналізу. Фактори та резерви виробництва. Види й напрями економічного аналізу. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками і навчальними дисциплінами.

Тема 3. Принципи і види економічного аналізу

Задачі економічного аналізу. Оцінка результатів господарської діяльності. Сприяння управлінню й контролю виробництва. Пошук та виявлення резервів, сприяння їх реалізації з метою підвищення ефективності виробництва.

Види та напрями економічного аналізу. Оперативний аналіз. Перспективний аналіз. Техніко-економічний і фінансово-економічний аналіз. Міжзаводський або порівняльний аналіз. Функціонально-вартісний та системний аналіз.

Місце економічного аналізу господарської діяльності в системі наук. Його зв'язок з політичною економією, галузевими економіками, маркетингом, організацією виробництва й управління, фінансуванням, банківською справою, статистикою, бухгалтерським обліком, аудитом тощо.

Тема 4. Методи і прийоми економічного аналізу

Метод економічного аналізу діяльності суб'єктів господарювання. Особливості методу економічного аналізу. Система показників, їх класифікація та вимірювання. Вимоги до системи економічних показників.

Класифікація методів та прийомів економічного аналізу. Сутність моделювання господарських операцій. Етапи моделювання господарських операцій.

Стандартні прийоми дослідження в економічному аналізі. Традиційні методи в економічному аналізі. Економіко-математичні методи в економічному аналізі. Кількісну оцінку взаємозв'язків. Типи детермінованих моделей чинників. Основне призначення детермінованого аналізу чинника. Прийоми моделюванні детермінованих систем чинників. Методи детермінованого (функціонального) аналізу.

Тема 5. Інформаційна база та організація економічного аналізу

Організаційно-інформаційна модель економічного аналізу – суб'єкти та об'єкти аналізу, система показників, джерела інформації, методи її обробки,

методи узагальнення та систематизації інформації, прийняття управлінських рішень та контроль за якістю їх виконання.

Тема 6. Організація та етапи економічного аналізу

Поняття й загальні методологічні принципи організації аналізу. Органи управління та організації економічного аналізу в народному господарстві України. Особливості організації проведення аналізу з боку статистичних, фінансово-кредитних і вищестоящих організацій.

Форми та методи організації аналітичної роботи. Планування, виконання і контроль аналітичних робіт. Суб'єкти та об'єкти аналізу. Пошук, узгодження дій та заохочення виконавців аналізу.

Основні етапи і послідовність проведення аналізу господарської діяльності. Принципи складання програм аналізу. Підбір та аналітична обробка економічної інформації. Узагальнення й оцінка результатів аналізу. Формування пропозицій за результатами аналізу і контроль за їх реалізацією.

Тема 7. Оформлення результатів економічного аналізу

Підготовка вихідних даних для економічного аналізу.

Порядок та основні вимоги до узагальнення результатів економічного аналізу.

Порядок оформлення результатів економічного аналізу.

Форми подання результатів економічного аналізу.

Використання результатів економічного аналізу.

Тема 8. Аналіз фінансових результатів і рентабельності

Значення, завдання і джерела аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі вартісних узагальнюючих показників та стимулюванні економічної ефективності роботи підприємства. Структурно-логічна схема формування прибутків підприємства.

Аналіз чистого прибутку підприємств. Аналіз валових доходів. аналіз фінансових результатів від операційної та звичайної діяльності. Аналіз виконання фінансового плану підприємства. Аналіз показників рентабельності: загальної рентабельності підприємства, реалізованої продукції, виробів.

Тема 9. Аналіз фінансового стану підприємства

Значення, завдання та джерела інформації фінансового аналізу. Взаємозв'язок фінансового стану підприємства і результатів його виробничої та комерційної діяльності.

Оцінка фінансового стану підприємства. Зовнішній і внутрішній аналіз фінансового стану підприємства. Оцінка величини майна підприємства та джерел його утворення. Діагностика можливого банкрутства. Розробка заходів щодо стабілізації фінансового стану підприємства та використання фінансових резервів.

Тема 10. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства.

Визначення та класифікація видів інвестиційної діяльності. Завдання й джерела її аналізу.

Аналіз обсягу і структури інвестиційних вкладень підприємства. Аналіз рентабельності інвестиційних проектів. Види ризиків. Оцінка ризику. Вибір оптимального рішення в умовах ризику та інфляційних процесів.

Тема 11. Аналіз обсягу реалізації продукції

Значення показника обсягу реалізації для підприємства в сучасних умовах господарювання. Основні засади маркетингової політики підприємства. Аналіз виконання плану з реалізації продукції. Обсяги виробництва, відвантаження і реалізації та визначення основних причин можливих розходжень.

Тема 12. Аналіз виробництва продукції, робіт, послуг

Значення і задачі аналізу виробництва продукції, робіт і послуг. Загальна схема і послідовність проведення аналізу. Система показників продукції та обсягів виробництва. Фактори виробництва продукції. Інформаційна база аналізу.

Аналіз обсягу виробництва продукції в натуральному і вартісному виразі. Оцінка динаміки обсягу продукції виробництва. Вимірники, які використовуються для обчислення динаміки показників. Аналіз впливу екстенсивних та інтенсивних факторів на динаміку показників, методика їх розрахунку.

Аналіз якості продукції і робіт. Аналіз впливу зміни якості на економічні показники роботи підприємства. Аналіз виробничого браку підприємства. Аналіз комплектності й ритмічності роботи підприємства.

Тема 13. Аналіз використання основних фондів

Аналіз показників складу, структури і технічного стану основних фондів. Методика розрахунку забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами та іншими основними фондами. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних фондів, фондоозброєності праці.

Аналіз ефективності використання основних фондів. Методика розрахунку показників використання основних фондів. Аналіз фондівддачі й факторів її зміни. Аналіз ефективності використання й освоєння виробничих потужностей. Аналіз використання виробничого устаткування. Методика визначення і виявлення резервів зростання фондівддачі й випуску продукції.

Тема 14. Аналіз використання матеріальних ресурсів

Аналіз показників використання матеріальних ресурсів і оцінка динаміки матеріаломісткості продукції. Аналіз факторів зміни і виявлення резервів зниження матеріаломісткості продукції та підвищення ефективності виробництва.

Значення і задачі аналізу організаційно-технічного рівня (ОТР) підприємства. Загальна схема аналізу й показники ОТР. Оцінка динаміки показників рівня техніки, технології, організації виробництва, праці та управління. Аналіз динаміки технічного рівня продукції, темпів її оновлення. Зміст і метод аналізу прогнозів щодо вдосконалення ОТР підприємства згідно з прийнятою стратегією маркетингу.

Тема 15. Аналіз використання трудових ресурсів

Значення й задачі аналізу. Загальна схема аналізу. Джерела інформації.

Аналіз стану і забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. Аналіз ефективності використання робочої сили. Аналіз використання робочого часу. Показники й аналіз динаміки продуктивності праці. Аналіз впливу трудових і організаційно-технічних факторів на динаміку продуктивності праці. Аналіз трудомісткості продукції, що випускається. Аналіз резервів продуктивності праці і товарної продукції за рахунок кращого використання трудових ресурсів.

Аналіз показників складу, структури і технічного стану основних фондів. Методика розрахунку забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами та іншими основними фондами. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних фондів, фондоозброєності праці.

Тема 16. Аналіз собівартості продукції

Значення, задачі й система інформаційного забезпечення аналізу затрат на підприємстві. Класифікація видів затрат і об'єктів аналізу. Система показників рівня затрат і собівартості продукції. Загальна схема формування затрат підприємства та їх аналізу.

Напрями аналізу затрат на підприємстві по елементах затрат і статтях калькуляції, по ступеню залежності від обсягу виробництва й збуту продукції, по місцях виникнення затрат, по об'єктах калькуляції.

Аналіз собівартості продукції по статтях затрат.

Тема 17. Особливості аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Аналіз виторгу від експорту і факторів його зміни. Аналіз виконання зобов'язань щодо зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінка загальних обсягів експортних поставок, а також по асортименту, по окремих покупцях та групах країн, по видах поставок і формах розрахунків з іноземними покупцями. Оцінка конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках і ефективності експортних операцій.

Тема 18. Аналітичне обґрунтування виробничої програми та оцінювання її виконання

План виробництва. Обсяг випуску продукції в плановому періоді відповідної номенклатури, асортименту та встановленої якості згідно з планом продажу в натуральному та вартісному вираженнях. Виробнича програма.

Основним завданням плану є створення на стадії виробництва передумов для одержання максимального прибутку внаслідок оптимального обсягу випуску продукції при найкращому використанні виробничих ресурсів.

Вимірники плану. Планування виробничої програми в натуральному вираженні. Номенклатура, асортимент і обсяг поставок.

Тема 19. Аналіз реалізації продукції та виконання договірних зобов'язань

Основна задача аналізу об'ємів виробництва і продажів продукції.

Узагальнюючі показники об'єму і реалізації продукції.

Структура продукції, вплив структури на економічні показники діяльності підприємства.

Причини які викликають зміну в структурі і асортименті продукції, що випускається.

Показники, які характеризують якість продукції, що випускається.

Рекомендовані джерела інформації

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку: Затв. наказами Мініфіну України, 1999-2001.

2. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. - К.:КДТЕУ, - 2000 .

3. Бутинець Ф.Ф., Мних Е.В., Олійник О.В. Економічний аналіз. - Житомир: ПГ «Рута», 2000.
4. Елейко Я. Основи фінансового аналізу. - Львів: ЛБІ НБУ, 2000.
5. Економічний аналіз: Навч. Посіб./ За ред. акад. НАНУ проф. М.Г. Чумаченка. - К.: КНЕУ, 2001.
6. Пархоменко В.М., Баранцев П.П. Реформування бухгалтерського обліку в Україні. План рахунків Положення (стандарту) бухгалтерського обліку - Луганськ, 2000.

Програма навчальної дисципліни «Економіка і нормування праці»

Тема 1. Методологічні основи економіки і нормування праці

Предмет, мета та завдання дисципліни, її зв'язок з іншими дисциплінами. Місце і значення курсу серед дисциплін фундаментальної підготовки спеціалістів.

Праця, як предмет наукового – економічного дослідження та провідний чинник виробництва. Роль праці в розвитку людини і суспільства. Кількісні і якісні характеристики праці. Функції праці. Класифікація видів праці.

Тема 2. Населення та трудові ресурси суспільства

Населення як суб'єкт економічних та інших суспільних процесів і явищ. Характеристика населення, кількісні та якісні показники.

Поняття про трудові ресурси, їх роль і місце в економіці України. Стан і структура трудових ресурсів. Умови та чинники підвищення ефективності використання трудових ресурсів суспільства

Тема 3. Відтворення населення і ресурсів для праці.

Відтворення населення. Типи відтворення населення (традиційний і сучасний). Режими відтворення населення (розширене, просте, звужене). Відтворення ресурсів для праці. Типи відтворення.

Показники природного і механічного руху населення.

Суть, види, форми і причини міграції.

Тема 4. Трудовий потенціал суспільства

Поняття та соціально-економічна сутність трудового потенціалу. Співвідношення категорії «трудові ресурси», «трудовий потенціал», «робоча сила» та «людський капітал». Структура трудового потенціалу суспільства. Взаємозалежність між населенням та ресурсами праці. Розподіл і використання трудового потенціалу суспільства. Людський капітал.

Тема 5. Зайнятість як елемент соціально-економічної політики

Соціально-економічна суть зайнятості. Види зайнятості залежно від тривалості й режиму зайнятості (повна, неповна, часткова, прихована, сезонна, маятникова), залежно від сфери прикладання праці (основна, додаткова,

нестандартна, самозайнятість), за критерієм реєстрації трудової діяльності (зареєстрована, неформальна, тіньова, кримінальна)

Проблеми та методи регулювання зайнятості населення. Програми сприяння зайнятості.

Нестандартна зайнятість. Аналіз наявних проблем та пошук оптимальних рішень щодо раціонального застосування і підтримки розвитку нестандартних форм зайнятості в Україні.

Тема 6. Безробіття як соціально-економічне явище

Безробіття, його показники і види. Причини виникнення безробіття. Статус безробітного. Соціальний захист безробітних. Основні напрями щодо запобігання розширенню безробіття та зростання зайнятості.

Тема 7. Ринок праці в економічній системі

Ринок праці в економічній системі. Особливості товару «робоча сила»

Елементи ринку праці, та його функції. Інфраструктура ринку праці.

Сегментація ринку праці.

Тема 8. Внутрішній ринок праці організації

Внутрішні ринки праці. Персонал організації та його структура. Кадрова політика та управління персоналом. Стратегії розвитку персоналу підприємства в умовах нестабільної економіки. Формування персоналу. Розвиток персоналу та оцінка вкладень у людський капітал. Життєвий цикл робочої сили. Трудова кар'єра. Види кар'єри.

Тема 9. Трудовий процес і основи його організації

Трудовий процес як складова частина виробничого процесу. Мета проектування трудового процесу. Елементи трудового процесу: операція, трудовий прийом, трудова дія, трудовий рух. Структура формування трудового процесу.

Поняття та основні напрями практичної діяльності з організації праці. Сутність і значення організації праці. Поняття організації праці. Мета та основні напрями організації праці.

Розподіл і кооперація праці в організації. Форми організації праці на гірничорудному підприємстві.

Тема 10. Організація праці на робочому місці

Поняття робочого місця, робочої зони. Класифікація робочих місць. Вимоги до організації робочих місць. Спеціалізація і оснащення робочих місць. Обслуговування робочих місць.

Особливості організації робочих місць керівників, спеціалістів, робітників.

Умови праці та їх значення для здоров'я і працездатності працівників. Фактори, що визначають умови праці на виробництві. Удосконалення умов праці. Державна система охорони праці в Україні.

Тема 11. Аналіз трудового процесу і витрат робочого часу

Цілі та завдання аналізу трудового процесу. Поняття трудового процесу. Мета та завдання проектування трудового процесу. Структура формування трудового процесу.

Робочий час, його склад і структура. Класифікація витрат робочого часу. Баланс робочого часу. Структура часу використання устаткування.

Законодавче регулювання робочого часу і часу відпочинку. Типові режими праці і відпочинку. Гнучкі режими роботи. Повний і неповний робочий день. Змінність роботи. Методика розроблення графіків змінності.

Тема 12. Методи вивчення ефективності використання робочого часу.

Фотографія робочого часу, її види зміст і особливості призначення. Організація проведення хронометражних робіт. Групова та бригадна фотографія робочого часу, самофотографія. Фотографія часу використання устаткування.

Хронометраж, його призначення і види. Організація проведення хронометражних спостережень.

Фотохронометраж та його використання.

Тема 13. Сутність, значення й об'єкти нормування праці.

Значення і задачі технічного нормування праці.

Функції нормування праці. Мета та завдання нормування праці. Склад робіт при нормуванні праці. Принципи нормування праці. Об'єкти нормування праці.

Тема 12. Система нормативів і норм праці

Призначення нормативів праці. Класифікація нормативів праці. Методи створення нормативів праці.

Загальна характеристика норм праці. Класифікація норм праці за різними ознаками. Чинники, що впливають на величину норм. Вимоги, яким мають відповідати норми затрат праці.

Тема 15. Методи нормування та способи встановлення норм праці

Методи нормування праці. Сумарні методи нормування праці. Аналітичні методи нормування праці. Фактори впливу на вибір методів нормування праці

Тема 14. Нормування праці основних і допоміжних робітників

Нормування праці основних робітників.

Нормування праці допоміжних робітників.

Розрахунок комплексної норми виробітку.

Тема 16. Організація роботи з нормування праці на гірничорудному підприємстві.

Організація служб з нормування праці. Організаційні форми управління процесами нормування праці. Сучасний науковий підхід до організації нормування праці.

Аналіз стану та рівня нормування праці. Різновиди аналізу: оперативний, цільовий і вибіркова перевірка конкретних норм. Аналіз якості чинних норм затрат праці.

Тема 17. Витрати на персонал та заробітна плата

Вартість робочої сили та її формування. Сутність і зміст поняття вартості й ціни робочої сили. Міжнародна класифікація витрат на робочу силу.

Сутність, функції та принципи організації заробітної плати. Структура заробітної плати. Види заробітної плати. Принципи та складові елементи організації заробітної плати.

Державне регулювання заробітної плати. Договірне регулювання оплати праці.

Тема 18. Тарифне нормування заробітної плати

Тарифна система оплати праці та її призначення. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників і його застосування. Тарифні сітки, їх роль в організації заробітної плати. Тарифні ставки працівників. Посадові оклади. Довідники кваліфікаційних характеристик працівників. Оплата праці керівників, спеціалістів, службовців.

Форми і системи оплати праці. Відрядна форма оплати праці. Погодинна форма оплати праці. Оплата праці в бригадах.

Тема 19. Організація преміювання працівників. Доплати та надбавки до заробітної плати

Організація преміювання працівників. Доплати та надбавки до заробітної плати: сутність і класифікація. Застосування доплат і надбавок за нових економічних умов. Системи участі у прибутку та власності.

Сучасні тенденції у застосуванні форм і систем оплати праці. Гнучкий тариф (сфера застосування, переваги), безтарифна система оплати праці, непрямі методи мотивації.

Тема 20. Продуктивність та ефективність праці

Поняття ефективності праці. Соціальне та економічне значення її підвищення.

Продуктивність праці як економічна категорія. Значення продуктивності. Методи вимірювання продуктивності праці.

Тема 21. Фактори і резерви підвищення продуктивності праці.

Поняття і сутність факторів продуктивності

Фактори продуктивності праці

Резерви підвищення продуктивності праці

Програми управління продуктивністю праці

Тема 22. Аналіз і планування праці на підприємстві

Зміст і завдання планування й аналізу трудових показників. Сутність і значення планування трудових показників. Система трудових показників і

взаємозв'язок їх елементів, завдання їх планування. Аспекти аналізу трудових показників. Види планів з праці. Показники праці як складова бізнес-плану.

Аналіз і планування продуктивності праці. Використання програм і проектів при плануванні продуктивності праці: сутність планування продуктивності праці; розрахунок темпів зміни продуктивності праці; планування середньорічного виробітку на одного працівника; планування трудомісткості; планування продуктивності праці за факторами.

Тема 23. Аналіз і планування чисельності персоналу та витрат на оплату праці

Аналіз і планування чисельності персоналу. Цілі та завдання аналізу чисельності працівників; аналіз чисельності працюючих; аналіз руху робочої сили. Планування чисельності працівників за професіями та рівнем кваліфікації з урахуванням трудомісткості виробничої програми; бюджету робочого часу.

Аналіз і планування витрат на оплату праці. Планування фонду заробітної плати на підприємстві та середньої заробітної плати.

Тема 24. Планування соціального розвитку організації

Роль і місце соціального управління в плануванні та організації розвитку персоналу. Прогнозування і планування соціального розвитку персоналу в організації та поза виробництвом. Удосконалення соціальної структури та професійно-кваліфікаційного складу працівників

Система соціального партнерства як взаємопов'язаний і узгоджений механізм функціонування різних угод і колективних договорів. Мета і принципи соціального партнерства. Міжнародний досвід соціального партнерства.

Тема 25. Звітність і аудит у сфері праці

Типи систем звітності у сфері праці. Основне призначення системи звітності. Форми звітності. Сутність і цілі аудиту у трудовій сфері. Підготовчий етап аудиторської перевірки. Збір інформації. Обробка і аналіз інформації.

Тема 26. Соціологічні дослідження у трудовій сфері

Соціологічні дослідження у трудовій сфері. Методи збирання інформації в дослідженні соціально-трудової сфери.

Рекомендовані джерела інформації

Безпалько О.В., Березянюк Т.В., Бергер А.Д. та ін. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. за заг. ред. О.В. Безпалько. К.: Кафедра, 2020. 310 с.

Безродна С. М. Економіка праці і соціально-трудові відносини: збірник тестів і практичних завдань для студентів економічних спеціальностей. Чернівці: ПФК «Технодрук», 2017. 70 с.

Ведерніков М.Д., Чернушкіна О.О. Нормування праці: навчальний посібник. — Львів: Новийсвіт-2000, 2012. — 372 с

Програма навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології на підприємстві»

Тема 1. Інформаційні системи і технології, їх роль в управлінні економікою.

Сутність інформаційної системи в економіці. Еволюція інформаційних систем. Система управління. Структура економічної інформаційної системи. Сутність інформаційних технологій. Інформаційні ресурси організації. Перспективні засоби і напрямки розвитку інформаційних систем. Інформація і дані. Особливості інформаційних систем для МНК.

Тема 2. Економічна інформація і засоби її формалізованого опису

Поняття економічної інформації, її види та властивості. Вимоги до даних та інформації. Структуризація та формалізоване подання економічної інформації. Внутрішні та зовнішні інформаційні потоки. Класифікація економічних даних. Методи класифікації та кодування економічної інформації. Система обробки економічної інформації.

Тема 3. Організація інформаційної бази системи оброблення економічної інформації бази.

Поняття, склад та зміст інформаційного забезпечення системи. Позамашинне інформаційне забезпечення системи. Машинне інформаційне забезпечення системи. БД та СУБД. Поняття, склад та зміст інформаційного забезпечення системи.

Тема 4. Інформаційний ресурс підприємства як економічна категорія

Поняття даних, інформації, знань та їхнє використання в процесі управління бізнесом. Інформаційні ресурси підприємства, джерела формування.

Управління інформаційними ресурсами. Інформаційні потоки в управлінні бізнесом підприємства.

Тема 5. Інтегровані інформаційні системи управління підприємством

Основні види інтегрованих адаптованих систем. Система 1С: Підприємство. Призначення і області застосування. Структура.

Порядок адаптації і впровадження.

Система «Галактика». Призначення і області застосування. Структура. адаптації і впровадження.

Система «Парус».

Практична робота № 1. «Робота з режимами входу в інформаційну базу у програмі 1С «Підприємство», «Настройка початкової сторінки системи 1С «Підприємство»

Практична робота № 2. «Введення констант в програму 1С «Підприємство».

Практична робота № 3. «Базові поняття системи 1С «Підприємство»

Тема 6. Створення комп'ютерних технологій

Етапи розвитку інформаційних технологій. Види сучасних інформаційних технологій.

Проблеми і перспективи використання інформаційних технологій. Сучасні засоби побудови комп'ютерних інформаційних технологій на підприємствах.

Тема 7. Режим роботи ЕОМ

Загальна характеристика режимів роботи ЕОМ. Організація пакетного режиму обробки інформації. Організація діалогового режиму обробки інформації. Технологічні процеси обробки даних.

Тема 8. Створення та функціонування інформаційних систем.

Стадії та етапи створення 1С, Визначення інформаційних систем управління. Технологія проектування систем за СА8Е-методом. Методи та моделі прийняття проектних рішень. Життєвий цикл 1С. Документація на розробку 1С

Практична робота № 4. «Введення залишків основних засобів в 1С «Підприємство»

Практична робота № 5. «Введення в експлуатацію об'єкта основних засобів в програмі 1С «Підприємство»

Практична робота № 6. «Нарахування зносу основних засобів в 1С «Підприємство»

Тема 9 Автоматизація управління проектами на підприємстві

Введення в управління проектами. Загальні характеристики найбільш поширених автоматизованих систем управління проектами. Базові функціональні можливості автоматизованих систем управління проектами. Програмний продукт Ргітауега Ргсуесі Ріаннер (РЗ). Автоматизовані інформаційні технології, їх розвиток і класифікація. Захист інформації в автоматизованих системах обробки інформації. Сучасна автоматизація гірничого виробництва. Автоматизовані інформаційні системи бухгалтерського обліку. Автоматизовані інформаційні системи бухгалтерського обліку 1 С.

Тема 10. Автоматизація процесів бізнес-планування, інвестиційних проектів і стратегічного оцінювання бізнесу

Загальна характеристика програмних продуктів для бізнес-планування інвестиційних проектів на підприємствах. Програмні продукти СОМРАЯ та РЯОР8РШ. Програмні продукти фірми «Альт». Програмний комплекс «Інвестор» Програмні продукти «Ргоіесі; Ехрегі». Програмні продукти для стратегічної оцінки бізнесу на підприємствах. Продукт ФАРОС. Програмний продукт ВЕ8Т. Програмний продукт РІТ.

Тема 11. Автоматизація зведеного обліку і складання звітності

Технологія зведеного обліку і складання звітності в 1С «Підприємство».

Автоматизовані інформаційні технології зведеного обліку і складання звітності.

Порядок автоматизованого формування Головної книги і оборотного балансу.

Специфіка формування зовнішньої звітності підприємства.

Практична робота № 7. «Визначення фінансового результату в 1С «Підприємство»

Практична робота № 8. «Формування фінансової звітності в 1С «Підприємство»

Тема 12. Безпека інформаційних систем

Використання відкритих алгоритмів шифрування Twofish, IDEA, RC4, DES, та ін.

PGP (англ. Pretty Good Privacy) — комп'ютерна програма, що дозволяє виконувати операції шифрування (кодування) і цифрового підпису повідомлень, файлів і іншої інформації, представленої в електронному вигляді. Електронний цифровий підпис.

Практична робота № 9. «Ідентифікація активів підприємства».

Практична робота № 10. «Електронний документообіг. Створення цифрового підпису за допомогою формування пар відкритих та закритих ключів».

Тема 13. Ризики інформаційних систем

Управління ризиками ІТ. Підходи до управління ІТ ризиками.

Методології оцінки ІТ ризиків.

Рекомендовані джерела інформації

1. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. для студентів за напрямом підготовки «Транспортні технології» / О. В. Грицунов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 222 с.

2. Інформаційні системи і технології на підприємствах: Конспект лекцій (для студентів і слухачів ФПО та ЗН спеціальності «Економіка підприємства») - Укл. В.М. Охріменко, Т.Б. Воронкова. – Харків: ХНАМГ, 2006.- 185 с.

3. Інформаційні системи та технології на підприємстві : конспект лекцій / І. О. Ушакова, Г. О. Плеханова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 128 с. (Укр. мов.)
4. Конспект лекцій з курсу «Інформаційні системи і технології в управлінні організацією. Частина 1» / М. Ю. Карпенко, В. Б. Уфимцева; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; – Х.: ХНАМГ, 2012. – 96 с.
5. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.

Програма навчальної дисципліни «Управління витратами»

Тема 1. Сутнісна характеристика витрат

Поняття витрат та собівартості. Класифікація витрат.

Поняття витрат та собівартості. Вплив витрат на результати діяльності підприємства. Класифікація витрат на підприємстві: інвестиційні (разові) та поточні витрати, сукупні (загальні) та на одиницю продукції, середні та граничні, елементи витрат за економічним змістом та калькуляційними статтями, прямі та непрямі, змінні та постійні, явні та неявні витрати. Структура витрат.

Тема 2 Закономірності та чинники формування витрат

Формування планових і фактичних витрат

Витрати як база ціни і фактор прибутковості

Особливості обчислення планових і фактичних витрат, його роль в управлінні підприємством та обґрунтуванні господарських рішень. Зміст і порядок розроблення плану витрат, його нормативна база. Собівартість продукції як база ціни та її нижня межа.. Залежність прибутку від рівня витрат. Особливості впливу змінних і постійних витрат на величину прибутку.

Тема 3. Управління витратами

Мета, об'єкти та суб'єкти системи управління витратами

Функціональний аспект управління витратами

Мета, завдання та сутність діяльності з управління витратами на підприємстві. Об'єкти і суб'єкти управління витратами. Функціональний, організаційний та мотиваційний аспекти системи управління витратами. Основні класифікаційні ознаки системи управління витратами: побудова плану облікових рахунків, групування витрат за замовленнями і за процесами, калькулювання за повними і неповними витратами. Практичне застосування інструментарію управління витратами у визначенні структури виробничої програми і ціноутворенні.

Тема 4 . Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Сутність управління витратами за допомогою системи центрів відповідальності

Методи розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами

Значення диференціації витрат за місцями виникнення та центрами відповідальності. Поняття центру відповідальності та вимоги до його формування. Класифікація центрів відповідальності за обсягом повноважень та відповідальності. Функціональний та територіальний аспекти формування центрів відповідальності. Формування центрів витрат. Складання кошторису витрат підрозділу підприємства. Основні методи розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між підрозділами основного виробництва: прямого розподілу, взаємних послуг та системи рівнянь. Методи формування внутрішніх цін.

Тема 5. Собівартість продукції і калькулювання.

Сутність, роль, об'єкти та процес калькулювання. Види калькуляцій на підприємствах.

Методи калькулювання

Роль калькулювання в управлінні витратами. Об'єкти калькулювання на підприємстві. Види калькуляцій на промисловому підприємстві та їх призначення. Калькулювання за повними та неповними витратами. Специфіка калькулювання в одно продуктовому та багато продуктовому виробництві. Методики розподілу витрат: пропорційно основній зарплаті виробничих робітників та основі собівартості машино - години роботи. Методи прогнозного обчислення собівартості виробів на етапах їх розроблення.

Тема 6 Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Сутність, завдання та загальна схема контролю витрат

Контроль витрат за частотою контрольних операцій та за часом здійснення

Завдання контролю витрат. Загальна схема контролю витрат. Групування витрат для здійснення контролю. Види контролю за частотою та часом здійснення контрольних операцій. Контроль витрат за різними класифікаційними ознаками. Сутність механізму управління за відхиленнями. Застосування статистичних методів за вивчення відхилень. Специфіка контролю витрат у системі управління витратами «стандарт – кост».

Тема 7 Аналіз системи «витрати – випуск – прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо – маркетингових рішень

Сутність, завдання та види аналізу витрат

Аналіз системи «витрати – випуск – прибуток»

Мета та основні завдання аналізу витрат. Інформаційна база аналізу витрат на підприємстві. Аналіз виконання кошторису витрат. Аналіз

собівартості за статтями калькуляції. Факторний аналіз собівартості продукції. Аналіз показників ефективності поточних та одноразових витрат підприємства. Рентабельність поточних витрат. Сутність аналізу системи «витрати – випуск – прибуток» (CVP). Показники CVP - аналізу. Сутність маржинального прибутку. Аналіз беззбитковості.

Тема 8. Методи цільового формування структурного аналізу та зниження витрат

Методика розподілу загально виробничих витрат пропорційно основній заробітній платі виробничих робітників.

Методика розподілу витрат на утримання та експлуатацію машин й устаткування на основі собівартості машино-години роботи.

Розподіл адміністративних витрат і витрат на збут у разі калькулювання за повними витратами.

Методи визначення собівартості окремих продуктів у сукупному (комплексному) виробництві.

Тема 9. Адаптація операційної системи до зміни її завантаження за критерієм витрат

Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат

Поняття ефективності витрат підприємства. Фактори підвищення ефективності одноразових витрат.

Тема 10. Мінімізація витрат на створення і зберігання виробничих запасів

Шляхи зниження витрат підприємства. Резерви скорочення поточних витрат підприємства. Сутність системи управління запасами. Транспортно – заготівельні витрати. Методи оцінювання запасів.

Рекомендовані джерела інформації

1. Грещак М.Г., Гордієнко В.М., Коцюба О.С., Лозовик Ю.М. Управління витратами: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2008. 264 с.

2. Данилко В.К., Кушніренко О.М., Марченко К.С. Управління витратами : навч. посіб. Київ: Каравела, 2012. 216 с.

3. Захарченко Л.А., Жаданова Ю.О., Яцкевич І.В. Управління витратами: навч. посібник до практичних занять з курсу «Управління витратами». Одеса: ОНАЗ, 2009. 216 с.

4. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами та витратами: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 320 с.